

ДВОКОМПОНЕНТНІ ДЕРИВАЦІЙНІ ПАРАДИГМИ ПРОСТИХ РЕЧЕНЬ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Олександр Межов
(Україна)

Здійснено комплексний семантико-синтаксичний аналіз двокомпонентних дериваційних парадигм односкладних і двоскладних простих речень. Схарактеризовано граматичні засоби семантичної модифікації суб'єктних і об'єктних синтаксем. З'ясовано сутність транспозиційних видозмін у процесі перетворення двоскладних і односкладних конструкцій різних структурних схем. З'ясовано характер симетрії/асиметрії семантико-синтаксичної та формально-синтаксичної структури аналізованих речень.

Ключові слова: дериваційна парадигма, просте речення, синтаксична деривація, транспозиція, модифікація.

TWO-COMPONENT DERIVATIVE PARADIGMS OF SIMPLE SENTENCES IN MODERN UKRAINIAN LANGUAGE

Olexandr Mežov

A complex semantic-syntactic analysis of two-component derivative paradigms of simple sentences was done. Grammatical means of semantic modification of subjective and objective syntaxemes are characterized. The essence of transposition in the conversion of simple sentences is elucidated. Derivative relation of simple sentences of different structural schemes were identified. The character of symmetry/asymmetry of semantic-syntactic and formal-syntactic structures of the analysed sentences is shown.

Key words: derivative paradigm, a simple sentence, syntactic derivation, transposition, modification.

Будь-яка ситуація позамовної дійсності може бути відображена у системі мови сукупністю однорівневих або різнорівневих синтаксичних одиниць, які мають спільну власне-семантичну структуру і перебувають між собою у відношеннях синтаксичної похідності. Ще донедавна відношення вихідних і похідних одиниць розглядали переважно у словотворі. Проблема похідності на синтаксичному рівні набула особливої актуальності в українському мовознавстві наприкінці минулого сторіччя і до сьогодні перебуває в центрі уваги багатьох граматистів.

У сучасній лінгвістичній науці поняття дериваційної синтаксичної парадигми сформоване за аналогією до поняття словотвірної парадигми, яке, так само, ґрунтується на морфологічній (словозмінній) парадигмі. “Подібно до того, як словоформи відмінювання і дієвідмінювання утворюють морфологічні парадигми, набір похідних одного і того самого слова утворює його словотвірну (дериваційну) парадигму”, – слушно зауважує О.А. Земська (Земская 1978, 72). У синтаксисі виділяють дериваційні парадигми речення і словосполучення, які охоплюють усі похідні, утворені безпосередньо від них, синтаксичні одиниці. Ці актуальні питання граматики висвітлені у працях українських мовознавців

І.Р. Вихованця (Вихованець 1993, 175–180), К.Г. Городенської (Городенська 1991, 156–177), А.П. Загнітка (Загнітко 2011, 650–700), Н.М. Костусяк (Костусяк 2012, 72–98), О.Г. Межова (Межов 2012, 366–382) та ін. Реченнєвим одиницям властива найбільша розгалуженість дериваційних парадигм – від двокомпонентних до п'яти-, шестикомпонентних. Багатокомпонентні парадигми характерні для складних речень, двокомпонентні – для простих. Об'єктом пропонованого дослідження є двокомпонентні дериваційні парадигми простого речення модифікаційного і транспозиційного різновидів.

Принципи розрізнення явищ модифікації і транспозиції наводить чеський лінгвіст П. Адамец: модифікації – це перетворення ядерного речення додаванням до нього нового елемента – модифікатора з відповідною семантикою; транспозиція пов'язана з трансформаційними перетвореннями ядерного речення, за яких змінюється його синтаксична структура, але зберігається лексичне наповнення і характер узагальнено-семантичних відношень між його компонентами (Адамец 1978, 213–214).

Мета статті – здійснити комплексний семантико-синтаксичний аналіз двокомпонентних дериваційних парадигм односкладних і двоскладних простих речень. Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких основних завдань: виявити граматичні засоби семантичної модифікації суб'єктних і об'єктних синтаксем; з'ясувати сутність транспозиційних видозмін у процесі перетворення двоскладних речень в односкладні; виявити дериваційні зв'язки двоскладних конструкцій різних структурних схем; встановити відношення похідності в системі різнотипних односкладних речень.

Дериваційну парадигму модифікаційного типу, за І.Р. Вихованцем, формують деривати з модифікованою суб'єктною чи предикатною синтаксею. Конструкції з модифікованою суб'єктною синтаксею охоплюють її неозначено-особову, узагальнено-особову та кількісну модифікації, а конструкції з модифікованими предикатами – фазову, модальну і заперечну (Вихованець 1993, 171–173). Розглянемо їх докладніше.

Базовою одиницею дериваційної парадигми з модифікованим суб'єктом є двоскладне речення, похідною – односкладна, рідше двоскладна конструкція. У вихідному двоскладному реченні діяч, носій процесу чи носій стану виражений іменниками-назвами істот або особовими займенниками. У похідному односкладному чи двоскладному реченні простежуємо: 1) лексичне незаповнення суб'єктної позиції, напр.: *Тепер ходжу стежками і стежинами і прокладаю шлях крізь болота* (Л. Костенко) ← *Тепер я ходжу стежками і стежинами і прокладаю шлях крізь болота*; *Ювелірні вироби виготовляли з привозної бронзи* (“Археологія України”) ← *Ювелірні вироби майстри виготовляли з привозної бронзи*; *Історію, як Батьківщину і матір, не вибирають, її пам'ятають* (“Слово і час”) ← *Історію, як Батьківщину і матір, люди не вибирають, її пам'ятають*; *Чорну душу милом не відмисш* (Народна творчість) ← *Чорну душу ти милом не відмисш*; 2) заповнення суб'єктної позиції займенниковими словами *хтось, дехто, кожен, усякий, ніхто* залежно від додаткових семантичних відтінків неозначеності чи узагальненості, напр.: *Хтось іде понад річкою* (Є. Гуцало) ← *Дівчата йдуть понад річкою*; *Ніхто не перекреслить мій народ* (В. Симоненко) ← *Вони не перекреслять мій народ*;

Трудиться має кожен, як бджола (Д. Павличко) ← *Трудиться має людина, як бджола*; 3) заміну форми називного відмінка суб'єкта формою родового із значенням великої кількості, інтенсивності, яка супроводжується експресивним забарвленням конструкції, напр.: *Міністрів зібралоя!* (М. Стельмах) ← *Багато міністрів зібралоя і Міністри зібрався*; *Снігу нанесло!* (Д. Павличко) ← *Багато снігу нанесло і Сніг наніся*; *Народу зібралоя – страх!* (Є. Гуцало) ← *Багато народу зібралоя і Народ зібрався*; *А дітей бігало!* (М. Вінграновський) ← *Багато дітей бігало і Діти бігали*. Ще більшої експресивності набувають односкладні безприсудкові генітивні структури, у яких кількісно модифікований родовий конденсує суб'єктно-предикатну семантику, пор.: *А соняшника, а маку, буряків, лободи, укрупу, моркви!* (О. Довженко).

Як видно з наведених вище прикладів, внаслідок елімінації суб'єктної синтаксеми утворюються означено-особові, неозначено-особові та узагальнено-особові односкладні речення, комунікативна мета яких – зосередити увагу не на особі, а на дії або стані. Щоб виділити у повідомленні діяча або носія стану використовують двоскладні конструкції. Специфіка неозначено-особових односкладних речень у невизначеності суб'єктів дії або стану, які мовець свідомо не називає, бо з комунікативного погляду немає потреби в номінації особи, тобто стилістично важливою є сама дія (стан), а не її джерело. Названа в узагальнено-особових реченнях дія, характерна для всіх або для багатьох, може стосуватися будь-кого. Семантику неозначеності або узагальненості підсилюють займенникові слова-підмети *хтось, дехто, кожен, усякий, ніхто*, які перетворюють односкладні речення на структурно двоскладні з акцентованим неозначеним або узагальненим діячем. Нівеляція неозначено-кількісного числівника *багато* (*чимало*) у кількісно-іменникових сполуках призводить до утворення експресивних варіантів двоскладних речень з родовим партитивного суб'єкта в позиції підмета або головного члена односкладного генітивного речення, який, крім суб'єктного значення, зосереджує предикатну семантику надмірної кількості осіб чи предметів.

Дериваційна парадигма з модифікованою предикатною синтаксемою складається з вихідного двоскладного або односкладного речення та відповідного похідного з уведеними: а) допоміжними фазовими дієсловами *починати, заходжуватися, братися, стати, продовжувати, закінчувати, кінчати, кидати, переставати, припиняти* та ін., які позначають початок, продовження і кінець дії, процесу чи стану, напр.: *Лискуче срібло роси починає тремтіти синім туманцем* (М. Стельмах) ← *Лискуче срібло роси тремтить синім туманцем; Тільки ж починає вечоріти вже* ← *Тільки ж вечоріє вже* (Р. Іванчук); *Марина продовжувала готувати сніданок* (І. Вільде) ← *Марина готувала сніданок; ...Данюша скінчив розповідати* (А. Головка) ← *Данюша розповідав*; б) модальними дієсловами *бажати, хотіти, могли, уміти, зуміти, сміти, намагатися, мусити, мати* або прикметниками з модальним значенням *спроможний, здатний, схильний, зобов'язаний, змушений, повинен, ладен, рад* та ін., напр.: *По двісті років можуть жити ворони...* (Є. Летюк) ← *По двісті років живуть ворони; Ми хочемо всю нашу країну вкрити квітучими садами* (О. Гончар) ← *Ми всю нашу країну вкріємо квітучими садами*;

Прабабці Марфі просто хотілося попліткувати (В. Яворівський) ← *Прабабка Марфа просто пліткує; Люди повинні більше дивитися на зорі...*(М. Стельмах) ← *Люди більше дивляться на зорі;* в) заперечними частками або предикативами: *У горах ні сліду* (Б. Харчук) ← *У горах сліди; Ні щастя, ні лиха, ні боргу, ні війн* (І. Жиленко) ← *Є щастя, є лихо, є борг і є війни; Федота там не було* (Григорій Тютюнник) ← *Федот там був; Таких будинків у Петербурзі на Невському нема* (З. Тулуб) ← *Такі будинки є у Петербурзі на Невському.*

Двокомпонентні дериваційні парадигми простого речення транспозиційного типу найчастіше формують похідні односкладні конструкції та базові двоскладні, серед яких виділимо такі моделі:

1) давальний суб'єкта + прислівниковий предикат стану ← називний суб'єкта + прикметниковий предикат стану: *Марії стало спокійно* (О. Іваненко) ← *Марія стала спокійною; Вірці справді стало сумно* (Б. Харчук) ← *Вірка справді стала сумна; Весело ... стало Лаврінові* (Ю. Мушкетик) ← *Лаврін став веселий;*

2) давальний суб'єкта + прислівниковий предикат стану ← називний суб'єкта + дієслівний предикат стану: *Духнович аж трохи соромно було перед товаришами за свою таку недоречну зараз болячку* (О. Гончар) ← *Духнович аж трохи соромився перед товаришами за свою таку недоречну зараз болячку; Орисі ставало страшно* (Григорій Тютюнник) ← *Орися стала боятися;*

3) давальний суб'єкта + дієслівний предикат стану ← називний суб'єкта + дієслівний предикат стану (дії): *...задрімалось дідові* (М. Чабанівський) ← *Дід задрімав; Гарикові не спалося* (М. Трублаїні) ← *Гарик не спав; Не читається Тані* (О. Гончар) ← *Таня не читає;*

4) давальний суб'єкта + інфінітивний предикат потенційної дії ← називний суб'єкта + дієслівний предикат дії: *Тобі вести людей* (О. Гончар) ← *Ти вестимеш людей; Бігти Миколі мимо Ягорової хати...* (О. Гончар) ← *Микола бігтиме мимо Ягорової хати;*

5) орудний суб'єктно-інструментальний + дієслівний предикат дії + знахідний суб'єктного об'єкта ← називний суб'єкта + дієслівний предикат дії + знахідний об'єкта: *Ух, і шурляло нас хвилями в тому Тихому океані!* (З. Тулуб) ← *Ух, і шурляли нас хвилі в тому Тихому океані!; Воду зривало вітром...*(О. Гончар) ← *Воду зривав вітер; Калюжі затягло кригою* (В. Дрозд) ← *Калюжі затягла крига;*

6) орудний суб'єктно-інструментальний + дієслівний предикат стану ← називний суб'єкта + дієслівний предикат дії: *Дощем пахне* (О. Коломієць) ← *Дощ пахне; Пахне свіжою лепехою* (В. Лазарук) ← *Свіжа лепеха пахне; Смерділо гасом* (В. Дрозд) ← *Смердів гас;*

7) місцевий суб'єктно-локативний + прислівниковий предикат стану ← називний суб'єкта + прикметниковий предикат стану: *У казармі було порожньо* (З. Тулуб) ← *Казарма порожня; В землянці було холодно* (З. Тулуб) ← *Землянка холодна; В кімнаті було тепло* (П. Загребельний) ← *Кімната тепла; У морі було темно* (М. Трублаїні) ← *Море темне; У stodолі тепло* (Б. Харчук) ← *Stодола тепла;*

8) знахідний суб'єктно-об'єктний + дієслівний (віддієслівний) предикат результативного стану ← називний суб'єкта + дієприкметниковий предикат результативного стану: *Якима поранило* (В. Дрозд) ← *Яким був поранений; Мороза вбило* (О. Гончар) ← *Мороз був вбитий; Цензуру заборонено* (“Конституція України”) ← *Цензура заборонена; Статтю надруковано* (“Слово і час”) ← *Стаття була надрукована;*

9) родовий прийменниковий суб'єкта + іменниковий предикат стану (якості) ← називний суб'єкта + прикметниковий (дієслівний) предикат стану (якості): *Ні совісті, ні правди нема в людей* (О. Коломієць) ← *Люди безсовісні, неправдиві; Не було в них тієї байдужості, зневаги та жорстокості* (М. Трублаїні) ← *Вони не були байдужі, зневажливі, жорстокі; У мене немає страху перед смертю* (Р. Іваничук) ← *Я не боюся смерті.*

Внаслідок наведених трансформацій утворюються різнотипні односкладні речення, комунікативна специфіка яких виявляється у зіставленні з синонімічними до них двоскладними структурами. У двоскладних реченнях суб'єкт активний, від його волі залежить характер діяльності, в односкладних безособових конструкціях суб'єкт дії або стану пасивний: від його волі, бажання не залежить дія або стан, які виникають самі по собі. Дещо більший ступінь активності суб'єкта зберігають односкладні інфінітивні речення. Семантичні зміни супроводжують формальні перетворення: називний суб'єкта набуває форми непрямих відмінків, а дієслівні особові предикати перетворюються на безособові дієслівні чи прислівникові, а прикметникові – на прислівникові тощо. Як слушно зауважує Н.М. Костусяк, “...спостерігаємо порушення узвичаєної структурної схеми елементарних синтаксичних одиниць, пов'язане з переміщенням сильнокерованих компонентів у лівобічну сферу” (Костусяк 2013, 234).

Двокомпонентні дериваційні парадигми простого речення транспозиційного типу також охоплюють похідні та вихідні двоскладні конструкції, серед яких виокремимо такі моделі:

1) давальний суб'єкта + дієслівний предикат стану (сприйняття) + називний об'єкта ← називний суб'єкта + дієслівний предикат стану + знахідний (орудний) об'єкта: *Мріялись хлопцеві паруси на півнеба...* (О. Гончар) ← *Хлопець мріяв про паруси на півнеба; Моєму синові снилася Україна* ← *Мій син снів Україною* (Р. Федорів); *А мені у безтурботні дні Назавжди, навіки полюбилися ніжні і замріяні пісні* (В. Симоненко) ← *А я у безтурботні дні Назавжди, навіки полюбив ніжні і замріяні пісні;*

2) давальний (родовий прийменниковий) суб'єкта + дієслівний предикат стану (володіння) + називний об'єкта ← називний суб'єкта + дієслівний предикат стану + знахідний об'єкта: *В Ярьських їм (батькам) належав невеликий хутір* (М. Попович) ← *В Ярьських батьки мали невеликий хутір; Потєбні належать праці з питань мовознавства, фольклору, етнографії* (“Мовознавство”) ← *Потєбня має праці з питань мовознавства, фольклору, етнографії; А в мене й шабля батькова була* (Л. Костенко) ← *А я і шаблю батькову мав; Гроші в нас є* (Р. Іваничук) ← *Ми маємо гроші;*

3) давальний (родовий применниковий) суб'єкта + прикметниково-іменниковий предикат якості ← називний суб'єкта + прикметниковий предикат якості: *Його (Шевченкові) поезії властивий суворий реалізм* (О. Гончар) ← *Його (Шевченкова) поезія суворо реалістична; Багатозначність притаманна їй іншим вигукам* (І. Вихованець) ← *Вигуки багатозначні; Їй (Марині) притаманна рішучість* (А. Дімаров) ← *Марина рішуча; Для етики (Епікура) характерна аполітичність ("Політологія")* ← *Етика Епікура аполітична; До речі, для Олеса Гончара характерна особлива поштивість до жінки* (Б. Олійник) ← *До речі, Олесь Гончар особливо поштивий до жінки;*

4) давальний суб'єкта + прикметниковий предикат якісно-модального відношення + називний об'єкта ← називний суб'єкта + дієслівний предикат стану + родовий об'єкта: *Султанові потрібні слуги* (Р. Іванчук) ← *Султан потребує слуг; Україні потрібні інвестиції ("Голос України")* ← *Україна потребує інвестицій; Державі необхідна Конституція ("Політологія")* ← *Держава потребує Конституції;*

5) називний об'єктного суб'єкта + дієприкметниковий предикат результативного стану + орудний суб'єкта ← називний суб'єкта + дієслівний предикат дії + знахідний об'єкта: *Сюжет був підказаний Пушкінім* (М. Попович) ← *Пушкін підказав сюжет; Книжка була відредагована поетом* (Д. Павличко) ← *Поет відредагував книжку; Постулат (Планка) був обґрунтований А. Ейнштейном ("Загальна хімія")* ← *А. Ейнштейн обґрунтував постулат Планка; Правосуддя в Україні здійснюється виключно судами ("Конституція України")* ← *Суди здійснюють правосуддя в Україні; Гребля була розмита водою* (П. Загребельний) ← *Вода розмила греблю; Ліве крило літака було охоплене полум'ям* (М. Трублаїні) ← *Полум'я охопило ліве крило літака;*

6) знахідний суб'єкта + дієслівний предикат стану (ставлення) + називний об'єкта ← називний суб'єкта + дієслівний предикат стану + орудний об'єкта: *Ученого приваблювала їй багата історико-культурна спадщина краю ("Наука і суспільство")* ← *Учені зацікавилися їй багатою історико-культурною спадщиною краю; Вузько національна українська революція поета явно не задовольняла* (В. Стус) ← *Поет явно не задоволений вузько національною українською революцією; Дедалі більше людей обурює безглузда війна на Сході ("Голос України")* ← *Дедалі більше люди обурені безглуздою війною на Сході; Тоню захоплює таємниця* (О. Гончар) ← *Тоня захоплюється таємницею; Походження (назви Київ) цікавило давньоруських літописці... (І. Вихованець) ← Давньоруські літописці цікавилися походженням назви Київ;*

7) знахідний (орудний, родовий, місцевий) суб'єкта + дієслівно-іменниковий предикат емоційного стану ← називний суб'єкта + дієслівний предикат емоційного стану: *Її (Люду) охопила тривога* (М. Трублаїні) ← *Вона (Люда) тривожилася; Жах охоплює Марка* (М. Стельмах) ← *Марко жахається; Туга навалилася на мене... (П. Загребельний) ← Я затужив; На Михайла навалилися спогади* (А. Дімаров) ← *Михайло згадував; Сум заволодів нею... (В.Шевчук) ← Вона засумувала; Острах запанував людьми* (Григорій Тютюнник) ← *Люди злякалися; До матері підступив страх* (А. Дімаров) ← *Мати злякалася; В*

Грекові зринув гнів (Ю. Мушкетик) ← *Грек розгнівився*; *В Богданові ворухнулося бажання і собі бути таким* (О. Гончар) ← *Богдан забажав і собі бути таким*.

Внаслідок таких трансформацій двоскладні активні конструкції з називним суб'єкта дії або стану і особовим перехідним дієслівним предикатом (зрідка – прикметниковим) перетворюються на пасивні двоскладні речення з непрямым відмінком суб'єкта стану (процесу). Похідні двоскладні структури характеризуються асиметрією семантико-синтаксичного та формально-синтаксичного членування: семантичний суб'єкт у них корелює з керованим другорядним членом речення, а семантичний об'єкт – з підметом, тобто "...формально-синтаксичні члени набувають нетипової для них ролі у значеннєвій організації речення" (Межов 2013, 94).

Нечисленними є двокомпонентні дериваційні парадигми простого речення транспозиційного типу, які містять похідні та вихідні односкладні конструкції, серед яких виділимо такі моделі:

1) орудний суб'єкта + дієслівний предикат стану ← знахідний суб'єкта + дієслівний предикат стану: *Мироном затрясло* (Б. Харчук) ← *Мирона затрясло*; *Ним підкинуло на сидінні* (Б. Харчук) ← *Його підкинуло на сидінні*; *А Шпаргелою носило* (Б. Харчук) ← *А Шпаргелю носило*; *Людьми трясло* (Є. Гуцало) ← *Людей трясло*;

2) прийменниковий орудний (родовий) суб'єкта + прислівниковий предикат стану ← давальний суб'єкта + прислівниковий предикат стану: *А з Добролюбовим було погано* (О. Іваненко) ← *А Добролюбову було погано*; *А тут стало погано з Петьком* (А. Дімаров) ← *А тут Петькові стало погано*; *Для чиновника це було дуже важко* (М. Попович) ← *Чиновникові це було дуже важко*;

3) знахідний суб'єктно-об'єктний + предикат результативного стану ← знахідний об'єкта + предикат дії: *Портрет було закінчено* (З. Тулуб) ← *Портрет закінчили*; *...мене засуджено* (В. Симоненко) ← *Мене засудили*; *Асфальт потрощено* (І. Драч) ← *Асфальт потрощили*; *Міст висаджено в повітря* (О. Гончар) ← *Міст висадили в повітря*; *Греблю захоплено* (О. Гончар) ← *Греблю захопили*;

4) знахідний суб'єктно-об'єктний + предикат результативного стану + (орудний суб'єктно-інструментальний) ← знахідний суб'єктно-об'єктний + предикат дії + (орудний суб'єктно-інструментальний): *Водою залито майдан* (О. Гончар) ← *Водою залило майдан*; *Зруйновано вулиці з підприємствами, лікарнею, житловими будинками* ("Голос України") ← *Зруйнувало вулиці з підприємствами, лікарнею, житловими будинками*; *Накриття було зірвано. Столи перекинуто* ("Експрес") ← *Накриття зірвало. Столи перекинуло*.

Базовими у цій дериваційній парадигмі є односкладні безособові та неозначено-особові конструкції, а похідними – тільки безособові із предикативними прислівниками, формами на *-но*, *-то* і особовими дієсловами, вжитими в безособовому значенні. У деяких парадигмах простежуємо не лише зміну форми предиката, а й морфологічного вираження суб'єкта. Наприклад, зміна знахідного відмінка на орудний додає суб'єктному компоненту додаткового відтінку інструментальності, заміщення давального

прийменниково-відмінковою формою *з + орудний* – соціативно-об’єктного відтінку, а формою *для + родовий* – відтінку адресата-призначення.

Отже, двокомпонентна дериваційна парадигма простого речення складається з модифікаційної та транспозиційної підпарадигм. Модифікаційна підпарадигма пов’язана з ускладненням похідного речення семантичними відтінками неозначеності, узагальненості, надмірної кількості, інтенсивності, фазовості, модальності, заперечності тощо. Транспозиційна підпарадигма охоплює похідні та базові речення усіх типів у таких варіантах: *односкладне речення* ← *двоскладне речення*; *двоскладне речення* ← *двоскладне речення*; *односкладне речення* ← *односкладне речення*, серед яких найрозгалуженіший перший варіант. Перспективними є дослідження багатокомпонентних дериваційних парадигм складних речень.

Адамец, П. (1978). *К вопросу о синтаксической парадигматике*. Языкознание в Чехословакии. Москва. Прогресс. С. 209–215.

Вихованець, І.Р. (1992). *Нариси з функціонального синтаксису української мови*. Київ. Наукова думка.

Вихованець, І.Р. (1993). *Грамматика української мови. Синтаксис*. Київ. Либідь.

Городенська, К.Г. (1991). *Деривація синтаксичних одиниць*. Київ. Наукова думка.

Загнітко, А.П. (2011). *Теоретична граматики сучасної української мови. Морфологія. Синтаксис*. Донецьк. ТОВ “ВКФ «ВАО»”.

Земская, Е.А. (1978). *О парадигматических отношениях в словообразовании*. Русский язык: Вопросы его истории и современного состояния. Виноградовские чтения I–VIII. Москва. Наука. С. 63–77.

Костусяк, Н.М. (1998). *Структура міжривневих категорій сучасної української мови*. Луцьк. ВНУ ім. Лесі Українки.

Костусяк, Н.М. (2013). *Формально-синтаксична валентність у категорійній системі сучасної української літературної мови*. Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького національного університету. Вип. 9. С. 230–239.

Межов, О.Г. (2012). *Типологія мінімальних семантико-синтаксичних одиниць*. Луцьк. ВНУ ім. Лесі Українки.

Межов, О.Г. (2013). *Формально-синтаксичні варіанти предикатних синтаксем у структурі простого речення*. Науковий вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. Філологічні науки (мовознавство). № 22 (271). С. 91–95.